

Зайченко Н. Ф.,

кандидат філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов

Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури

Паламарчук О. Л.,

кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри слов'янської філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У ПОШУКАХ ВІДПОВІДНИКІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЇ МАРИНИ ЦВЕТАЄВОЇ БЛИЗЬКОСПОРІДНЕНИМИ МОВАМИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу мовних відхилень у перекладах вірша Марини Цветаєвої «Читатели газет» білоруською (В. Околова), українською (В. Богуславська) та чеською (Г. Врбова) мовами. Мовні відхилення як основна перекладацька стратегія розглядаються в кількох аспектах: а) з погляду міжмовної (системно-структурної) та міжкультурної кореляції близькоспоріднених мов; б) у контексті їх відповідності індивідуально-авторському стилю М. Цветаєвої та особливостей їх прояву на поверховому й глибинному текстових рівнях; в) з огляду на інтерпретаційну повноту розуміння кожним перекладачем авторського задуму й умотивованості власного вибору мовних засобів його втілення в тексті перекладу. Констатується, що мовні відхилення, виявлені на лексико-семантичному, словотвірному і граматичному рівнях, є немінучими й об'єктивно детерміновані специфічними рисами цветаєвської поезики, зокрема семантичною багатшаровістю ключових (узуальних та оказіональних) лексем і їх асоціативно-сисловою актуалізацією в текстовій площині вірша; відмовою від автоматизму та мовного стандарту на користь експресивного формо- та словотворення, переосмисленням логіко-поняттєвих і мовних зв'язків у словосполученнях. Результати проведеного зіставного аналізу дають змогу стверджувати, що використання кожним з авторів перекладу різних видів трансформацій – від субституції до власного образотворення – у більшості випадків видаються доцільними й умотивованими. Разом із тим виявлено факти неповної або хибної інтерпретації узуальних значень лексем чи їх імпліцитних смислів, прихованої інтертекстуальності. З'ясовується, що компетентнісний фактор у відтворенні художньо-образної структури оригінального вірша в різний спосіб виявляється в авторів перекладу – творців власних поезій. Цей аспект потребує, проте, окремого висвітлення і є перспективним, особливо у внутрішньозіставному плані в одній зі споріднених мов.

Ключові слова: М. Цветаєва, поетичний переклад, близькоспоріднені мови, порівняльний аналіз, індивідуально-авторський стиль, оказіоналізми, мовні відхилення, перекладацькі трансформації.

Постановка проблеми. У передмові до збірника власних перекладів поезії Марини Цветаєвої українською мовою («Кілька аргументів на користь перекладу») Валерія Богуславська зазначає: «Суперечці відносно того, чи треба перекладати російську класичну поезію на українську мову, мабуть,

ніколи не скінчиться... Я думаю, що можливості української мови – безмежні. Вона вабить своєю близькістю до першоколенів, першоджерел звучання мовних зворотів – і це *полегшує переклад* саме з Цветаєвої, яка й сама тяжіє до цього. У її уривчасте дихання, наче після швидкого бігу, ніби надто глибоко вдихнула повітря, аж захлинулася, – хоч українській більш приртаманні ліричність та гармонійність, – але ж її підвладне і це. А щодо звукопису – то це просто буяння. Тільки треба *пошукати відповідників*» (виділення – Н.З., О.П.) [1, с. 7].

Проблема *відповідності*, у якій би спосіб вона не трактувалася й не визначалася в спеціальній літературі – як еквівалентність чи адекватність, залишається й сьогодні предметом неослабної уваги теоретиків і практиків перекладу. Промовистою ілюстрацією до цього може слугувати назва однієї з останніх публікацій: «Переклад – еквівалентно, наскільки можливо, й адекватно, наскільки необхідно» [2]. На думку перекладознавців, близькоспорідненість мов оригіналу й перекладу *не полегшує* перекладачеві пошук відповідників, адекватних авторському задумові, а, навпаки, ставить його кожного разу перед необхідністю безпомилкового вибору власної стратегії перекладу, що більшою чи меншою мірою призводить до мовних відхилень від оригінального тексту. Особливої гостроти ця проблема набуває під час перекладу іншими мовами (близькість мов не є винятком) поетичного доробку визначних майстрів слова, таких, без сумніву, як «безмірна» Марина Цветаєва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пріоритет у перекладах її поезій належить чеським авторам [3, с. 55–56]. З 60-х років минулого століття транслатологічні аспекти цветаєвознавства висвітлено в численних ґрунтовних публікаціях, предметом яких є рецепція поезії Цветаєвої у світі, у тому числі слов'янському (Я. Адамічова [J. Adamičová], В. Базилевський, А. Беднарчик [A. Bednarczyk], Л. Белошевська, М. Борецький, Я. Вавра [J. Vavra], Г. Ванечкова [V. Vaněčková], І. Вороновська, Н. Грицак, О. Долбик, Т. Духмінська, О. Корж, О. Костюк, Л. Коцюк, Ф. Кубка [F. Kubka], З. Матгаузер [Z. Mathauser], О. Петрик, О. Ріхтерек [O. Richterek], І. Саламон [I. Salamon], А. Сосновська, М. Федорова, М. Шандурова й ін.). Увага вітчизняних і закордонних науковців зосереджується на відтворенні характерних рис цветаєвського ідіостилію, особливостей транспонування до тексту перекладу образно-виражальних засобів,

лексико-семантичних, словотвірних, граматичних та інших аспектів її поем, поетичних циклів та окремих віршів.

Варто, проте, зауважити, що в більшості публікацій означені вище питання розглядаються у «двовомному» аспекті – у порівнянні оригінального тексту і його відтворення рідною мовою перекладача. Наскільки нам відомо, перекладацькі версії одного й того ж віршованого твору М. Цветаєвої до останнього часу не були об'єктом спеціального розгляду. Одну з таких спроб здійснили автори пропонованої статті на прикладі чеського перекладу віршів «Заводские» та «Читатели газет», а також останнього – українською й чеською мовами [5]. Залучення до дослідження перекладу вірша «Читатели газет» ще однієї – білоруської – мови відкриває, на нашу думку, нові, ширші можливості. Вони відкриваються, зокрема, як у виявленні закономірностей пошуку відповідників у перекладах на близькоспоріднені мови, так і в спробі краще зрозуміти цього унікального поета (не поетки!), чий тексти «по-справжньому ще не прочитані й довго ще будуть актуальними для лінгвістичних досліджень» [6, с. 2–3]. Отже, актуальність обраної теми зумовлюється стійким інтересом до поезії М. Цветаєвої в усьому світі, а також необхідністю всебічного висвітлення особливостей реалізації перекладацької стратегії у версіях одного й того ж оригінального вірша різними слов'янськими мовами.

Об'єкт дослідження – переклади Марини Цветаєвої близькоспорідненими мовами. Предметом аналізу слугують мовні відхилення в текстах перекладів у загальному контексті компенсуючих засобів мови. Матеріал дослідження – вірш М. Цветаєвої «Читатели газет» [11] і його переклади білоруською (Валентина Околова) [14], українською (Валерія Богуславська) [12] і чеською (Гана Врбова) [16] мовами.

Метою статті є аналіз мовних відхилень від оригінального тексту російською мовою в перекладних текстах трьома близькоспорідненими мовами. Для досягнення мети окреслено такі завдання: 1. Виявити й систематизувати наявні в перекладних текстах мовні відхилення від першотвору на лексико-семантичному, словотвірному, граматичному та фонематичному рівнях. 2. Охарактеризувати систему кореляцій між текстом-джерелом і кожною з його перекладацьких версій з погляду необхідності, умотивованості використаних компенсуючих засобів і їх відповідності ідейно-художньому задуму й основним параметрам ідіостилу М. Цветаєвої. 3. З'ясувати фактори, що зумовлюють необхідність перекладацьких трансформацій і креативних інтерпретацій поетичного тексту першотвору. Методи дослідження. Лінгвістичним методом є дескриптивно-компаративний метод аналізу текстів, здійснений на основі спільного для оригінального й перекладних текстів підходів до визначення семантичних домінант і їх вербалізації кожною з порівнюваних мов. Використано також методики компонентного й контекстуального аналізу.

Виклад основного матеріалу. У здійсненні компаративного аналізу оригінального й перекладних текстів ми виходили із засадничих положень теорії функціонально-прагматичної адекватності (С. Гончаренко, В. Комісаров, Ю. Найда, А. Федоров та ін.). При забезпеченні текстуальної (глибинної) еквівалентності, повноцінного функціонально-стилістичного забарвлення та адекватної реакції читача, на думку вчених, неминучою є розбіжність поетичної форми оригіналу й перекладу, зумовлена об'єктивними чинниками – ступенем спорідненості корелюючих мов, а також перекладацькими традиці-

ями. Неминучими є й мовні відхилення від тексту оригіналу, які відчутно проявляються також у випадку близькоспоріднених мов (М. Алефіренко, В. Коптілов, J. Levý, М. Лукаш, М. Рильський, О. Череди́ченко, К. Чуковський та ін.). «Будь-який рифмований віршований переклад (а саме про такий ідеться в розвідці – *Н.З., О.П.*) – навіть найкращий, найталановитіший – є за своєю суттю суцільним ланцюгом відхилень від оригіналу. Інакше й бути не може: у кожній мові свої суголосся, свій синтаксичний лад, своя естетика, своя ієрархія слів» [13, с. 247–248]. Отже, розгляд мовних відхилень у загальному контексті компенсуючих засобів з необхідністю потребує виявлення й опису різного роду трансформацій, до яких удалися й автори аналізованих у розвідці перекладів В. Околова, В. Богуславська, Г. Врбова в прагненні досягти якнайвищого рівня відповідності першоджерелу.

Унікальність поетичної мови М. Цветаєвої формується гармонійним комплексом змістових і лінгвістичних характеристик, системою образно-виражальних засобів, які в різній спосіб репрезентуються на різних рівнях мови (мовлення), головне, на лексико-семантичному. Під час установа рівня адекватності оригінального й перекладного тексту нерідко враховується такий параметр, як обсяг вторинного тексту. Зіставлення під цим кутом зору російського вірша і його перекладів демонструє таку картину: у білоруському тексті 130 слів, в українському – 132, у чеському – 164 проти 132 повнозначних слів оригіналу. Кількісні показники, звичайно, певною мірою відображають ступінь лексичної відповідності цих трьох слов'янських мов (східнослов'янських – білоруської та української, і західнослов'янської – чеської) російському оригіналові. Доречно послатися в цьому зв'язку на думку О. Ріхтерека: «Чеська мова, порівняно з російською, вирізняється більшою ємністю, тому чеський текст об'єктивно може виявитися довшим за російський. Кришталево чистий і семантично надміру насичений світ поезії Цветаєвої потребує від перекладача «почуття міри» та «субституційної креативності» [9, с. 310]. Додамо до цього також обмежені виражальні можливості чеської мови, для якої не характерна «старослов'янська стихія», що вимагає в тому числі й лексичних доповнень або інших трансформацій.

Цікавим виявився також ще один «квантитативний» показник – кількість збережених у перекладах лексичних відповідників російського оригіналу: у білоруському тексті – 73 (66 відсотків), в українському – 61 (48,2 відсотка) і в чеському – 66 (50 відсотків). Свого часу М. Гаспаров увів до наукового обігу «кількісний критерій визначення точності/довільності перекладу, який коливається в діапазоні від 70 до 30 відсотків збережених слів оригіналу в перекладі», слушно зауваживши, що такий показник може слугувати лише *відправною* точкою зіставного лінгвістичного аналізу [2, с. 130–133]. З огляду на завдання статті, зазначені вище кількісні показники об'єктивно «сигналізують» про наявність у всіх перекладах значного прошарку мовних відхилень унаслідок використання перекладацьких трансформацій (перетворень, модифікацій, модуляцій, іншої термінології) [15, с. 302]. Автори перекладів використали майже всі різновиди лексико-семантичних трансформацій, крім антонімічного перекладу: генералізацію, конкретизацію, смисловий розвиток, компенсацію. Далі подаємо лише кілька репрезентативних прикладів, що демонструють як спільні, так і специфічні для окремого автора перекладу

прийоми й засоби подолання труднощів у відтворенні особливостей поетичної мови М. Цветаєвої.

Показовим щодо цього є, безперечно, наскрізний парадигматичний ряд однотипних віддієслівних іменників із суфіксом *-тель*, що є опорними компонентами словосполучень: *читатели газет, жеватели мастик, глотатели пустот, хвататели минут, чесатели корост, смесители кровей, писатели газет*. Деякі особливості їх транспонування до українського й чеського перекладів висвітлено в наших публікаціях [4; 5]; окремі зауваження про передачу білоруською мовою цієї групи субстантивів (не словосполучень) уміщено в статті М. Федорової [10]. Аналізуючи далі вказані словосполучення в контексті лексичної відповідності й контекстуальної еквівалентності, зазначимо, що в їх відтворенні засобами рідної мови автори перекладів зазнали спільних, однаковою мірою прогнозованих труднощів. Це стосується передусім наявних у складі словосполучень іменників різного ступеня узуальності, метафоризації семантики, властивої стилю М. Цветаєвої багатозначності значення, а також семантичних та асоціативно-конотативних зв'язків кожної такої лексичної одиниці в межах окремої строфи, цілісного тексту й почасти макроконтраксту її поезії.

У семантичному просторі тексту цей парадигматичний ряд разом з іншими його одиницями формує художньо-змістовий концепт 'зло' в його проекції на сучасну поету жовту пресу, що отруєє, калічить душі читачів своєю бездуховністю, аморальністю й ницістю. Для детальнішого аналізу ми обрали три словосполучення оригіналу – *жеватели мастик, хвататели минут і глотатели пустот* – та їх відповідники в перекладі.

Рос. *Ползет подземный змей, / Ползет, везет людей, / И каждый со своей (Экземой!). / Жвачный тик, / газетный костоед. / Жеватели мастик, / Читатели газет.*

Білорус. *Паўзе надземны змей, / Паўзе, вязе людзей / I кожны со своей (Экземой!). / Жвачны цік, / Газетны кастоед. / Пражорліўцы масцік, / Аматыры газет.*

Укр. *Повзе підземний змії, / Везе людський сувій / I кожен – при своїй / Газеті – при своїй / Екземі. Жуйка слів / Із слиною повзе / В знавців отруйних злив. / У читачів газет.*

Чеськ. *Leze had po zemi, / veze dav zrocený, / v dusnu a v zimici do novin civíci / Kostížer novin, vřed / Strnule hledí vpřed, / Žravý tík v lici / čtenáři novin přežvukující.*

У білоруському тексті відбулася часткова заміна оригінального словосполучення: *пражорліўцы* від прикметника *пражэрлівы* – за наявності російського дієслівного відповідника *жевать* – *жаваць*. Причиною такого перекладацького рішення, ймовірно, є відсутність у білоруській мові віддієслівного іменника зі значенням особи. Варто зазначити, що в аксіологічно-емотивному плані слово *пражорліўцы* виразніше за *жеватели* завдяки семам 'багато', 'жадібно', 'нерозбірливо' в його семантичній структурі. Доречно зауважити, що В. Околова вдалася також до часткової заміни першого компонента ключового виразу *читатели газет*, уживши слово *аматары* з експлікацією негативно-іронічної конотації. В українському перекладі його авторка для передачі словосполучення *жеватели газет* використала власний образ, пов'язаний на лексико-семантичному рівні з віддієслівним іменником *жуйка*. Г. Врбова також удалася до власного образотворення, поєднавши часткові лексичні відповідники: *жвачный тик* – *žravý* (букв. ненажерливий) *tík* – і граматичні кореляти: *жвачный* (прикметник) – *пřežvukující* (дієприкметник).

Словосполучення *хвататели минут*, на відміну від попереднього, вирізняється специфічним поєднанням компонентів. З погляду узуального словотворення віддієслівний субстантив *хвататели* окремі дослідники оказіональної лексики М. Цветаєвої кваліфікують як потенційне слово, «поетичний неологізм». Не долучаючись до дискусії з приводу його оказіонального статусу, наголосимо на важливій ролі цієї алогічної словосполучки у вербалізації глибинного смислу всього першотвору, що ускладнює й пошук перекладацьких відповідників. Цветаєвонаві неодноразово зверталася в працях до цього вислову, проводячи паралелі із загальновідомим латинським виразом *Capre diem!*, акцентуючи особливу увагу на ключове слово *минута*. У макротексті цветаєвської поезії ця лексема інтерпретується як найдрібніша одиниця земного буття в протиставленні до часу – Вічності.

У визначенні рівня адекватності перекладацьких рішень аналізованого виразу важливою також є думка О. Ревзіної: «Оказіональне слово (*хвататель* – *Н.З., О.П.*) репрезентує гонитву «за сьогоднішнім днем» як зажерливу загарбницьку позицію, що важливо й для концепції часу, яку розвиває Марина Цветаєва, і для морального несприйняття будь-якої агресії» [8, с. 203]. Наведемо контексти аналізованого словосполучення:

Рос. *О, с чем на Страшный суд / Предстанете: на свет! / Хвататели минут, / Читатели газет.*

Білор. *О, з чым на Страшны суд / Паўстанеш: божны свет! / Рабаўнікі мінут, Аматыры газет!*

Прикметно, що В. Околова використала близький за семантикою іменник *рабаўнікі* (грабіжники) від *рабаваць* (грабувати), конкретизувавши імпліцитний смисл 'агресивний' лексеми *хвататель* і підсиливши його негативну оцінність. Цікавим з погляду вмотивованості є вибір перекладачем відповідника для другого компонента словосполучення. Річ у тім, що російське *минута* в білоруській мові перекладається двома словами: 1. *мінута* як частина години; 2. *хвіліна* як короткий проміжок часу. Перекладачка, як бачимо, поступилася семантичними нюансами (*хвіліна* ближча за своїм значенням до оригіналу) заради звукової й семантичної відповідності цветаєвському слову в його символічному значенні.

Г. Врбова, перебудувавши в чеському перекладі всю строфу, скористалася, проте, лексичними еквівалентами обох компонентів, змінивши лише їх порядок у словосполученні. Найбільшою креативністю, на наш погляд, вирізняється образна трансформація оригінальної словосполучки В. Богуславською. Варто, проте, наголосити, що її перекладацький відповідник *мурашки метушні* на глибинному рівні зберігає смисловий зв'язок із виразом *хвататели минут* за допомогою сем 'дрібно', 'пусте'. Вартий також уваги семантико-асоціативний зв'язок українського відповідника з ужитим у попередній строфі цветаєвським словом *тщета* (*тщетою накачиваются*). Принагідно зауважимо, що в усіх трьох перекладах належить до «незбережених» і компенсується шляхом образної трансформації.

Словосполучення *глотатели пустот* користується особливою популярністю науковців під час висвітлення різних аспектів цветаєвського поетичного мовлення. У перекладознавчому плані воно привертає увагу передусім як ключова – тематична й семантична – домінанта, що відіграє суттєву роль у вербалізації ідейно-художнього задуму конкретного вірша,

інспірованого, як відомо, обставинами життя Цветаєвої у Франції – відмовою редактора однієї з паризьких газет опублікувати її вірш «Ода пешему ходу» через незрозумілість читачам. Розглянемо далі фрагменти вірша та його перекладів.

Рос. *Что́ для таких господ – / Закат или рассвет? / Глотатели пустот, / Читатели газет!*

Білор. *Што для сляпых мецан – / загáдкавы́й сусвет? / Пустэчы кожнай – пан: / Чытач: кляймо газет.*

Укр. *Що для таких істот / Чи вранці, чи вночі? – / Поглиначі пусток, / Газетні читачі.*

Чеськ. *Co pro ně znatená / den s jítrem novým? / Poušť! / Duše ztracená / Čtenáři novin.*

Лише в українському перекладі знаходимо прямий лексичний відповідник російському слову *глотатель* – *поглинач*, у білоруському й чеському текстах воно випущено й компенсовано додаванням відсутніх в оригіналі лексем. У всіх трьох перекладах використано однокореневі з оригінальним іменником *пустота* лексеми: білор. *пустэчы*, чеськ. *poušť*, укр. *пусток*. Попри формальну близькість, у семантичному плані українське *пустка* й чеське *poušť*, хоча й зближуються з російським словом *пустота* семою ‘порожній’, але диференціюються в опозиції конкретне/абстрактне. Це розрізнення є важливим у контексті цветаєвського світосприйняття й естетично-художніх принципів образотворення. Крім того, у контексті мовних відхилень видається істотною заміна форми множини іменника *пустот* однинною в білоруському та чеському перекладних текстах.

Завершуючи розгляд словосполучення *глотатели пустот* у перекладознавчому плані, доцільно додати до аналізу фрагмент іншого цветаєвського вірша «Тоска по родине! Давно...», який написано раніше від «Читачів газет».

Рос. *Не обольщусь и языком / Родным, его призывом млечным. / Мне безразлично – на каком / Непонимаемой быть встречным! / Читателем, газетных тонн глотателем, дольцем сплетен...*

Білор. *Смак роднай мовы мне гарчэць, / Яе прыгонная я вечна, / Але паверце, слухачы, / Неразумення шлях – сустрэчны! / Вам, чытачам газетных тон (Абжорам і дояркам плётка?!).*

Укр. *І рідна мова обмине, / В ній неньчин поклик не стривожить, / Байдуже, на якій мене / Не зрозуміє перехожий! (Той, що ковта газетний дзвін, / Плітками затуля обличчя).*

З наведених фрагментів з усією очевидністю проступає автобіографічне підґрунтя обох цветаєвських віршів, про що зазначалося вище. Заслужують на увагу також перекладацькі трансформації, використані В. Околовою та В. Богуславською не лише для відтворення аналізованого в розвідці виразу *глотатели пустот*, а й для подальшого міжмовного та внутрішньомовного зіставлення, що може бути предметом окремого розгляду.

Висновки. Представлені в статті попередні результати аналізу кількох репрезентативних фрагментів вірша М. Цветаєвої «Читатели газет» і його білоруського, українського й чеського перекладних текстів дають підстави твердити про досить високий рівень їх лексико-семантичної відповідності. Виявлені в процесі дослідження особливості подолання перекладацьких труднощів є почасти спільними для всіх перекладачів, а почасти – специфічними для окремих із них. Мовні відхилення, зафіксовані в текстах перекладів, об’єктивно спричинені наяв-

ним арсеналом лексичних, словотвірних і граматичних засобів у кожній із мов, а також специфічними рисами самотутньої цветаєвської поезики. Під час розгляду перекладацьких трансформацій установлено високий рівень текстуальної еквівалентності на лексико-семантичному рівні, адекватне відтворення ключових (тематичних і семантичних) домінант оригінального тексту. З’ясовані в процесі аналізу випадки некоректного використання лексичних відповідників зумовлюються інтерпретативними та компетентнісними факторами, зокрема особистими пріоритетами перекладачів у виборі стратегії перекладу. Цей аспект, проте, потребує глибшого висвітлення із залученням додаткового матеріалу, у т. ч. й у контексті відомої тези «поет перекладає поета».

Перспективними для подальшого дослідження можуть бути питання внутрішньомовного зіставлення окремих поезій Марини Цветаєвої, зокрема, в українському перекладацькому просторі.

Література:

1. Богуславська В. Кілька аргументів на користь перекладів. *Цветаєва Марина. Вибране. Вірші, поеми, драма (у перекладах Валерії Богуславської)*. Київ, 2002. С. 7–8.
2. Гаспаров М.Л. Избранные труды : в 3 т. Москва, 1997. Т. 1 : О стихах. 501 с.
3. Евтеев С.В. Перевод: эквивалентно – насколько возможно и адекватно – насколько нужно. *Вестник Брянского государственного университета. Серия «Языкознание и литературоведение»*. 2007. № 3. URL cyberleninka.ru/article/u/perevod-ekvivalentno-naskolko-vozmozhno-adekvatno-naskolko-nuzhno.
4. Зайченко Н.Ф., Паламарчук О.Л. Лексико-семантичні особливості Марини Цветаєвої і їх відтворення у перекладі (на прикладі чеського перекладу вірша «Читатели газет»). *Компаративні дослідження слов’янських мов і літератур* : збірник наукових праць. Вип. 32. Київ : Освіта України, 2017. С. 54–62.
5. Зайченко Н.Ф., Паламарчук О.Л. Відтворення образної структури поетичного твору як перекладознавча проблема (на прикладі вірша Марини Цветаєвої «Читатели газет» та його українського і чеського перекладів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Одеса, 2018. Вип. 37. Т. 4. С. 147–153.
6. Зубова Л.В. Язык поэзии Марины Цветаевой (Фонетика, словообразование, фразеология). Санкт-Петербург, 1999. 282 с.
7. Ревзина О.Г. Окказиональное слово в поэтическом языке Марины Цветаевой. *Словарь поэтического языка Марины Цветаевой* : в 4 т. Москва : Дом-музей Марины Цветаевой, 1998. Т. 2. С. 5–40.
8. Ревзина О.Г. Выразительные средства поэтического языка М. Цветаевой и их представление в индивидуальных словарях. *Язык русской поэзии XX века* : сборник научных трудов. Москва : Институт русского языка, 1999. С. 195–222.
9. Рихтерек О. К чешскому переводу поэзии Марины Цветаевой. *Rossica Olomouciensis. XLVI-II* : Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Olomouc, 2008. S. 307–313.
10. Федорова М.А. Имена деятеля в поэтических текстах (на материале переводов В. Околовой). *Вестник МГПУ*. 2015. С. 175–179. URL: dspase.msn.by/Федорова%20%20%20%20A.%20
11. Читатели газет. *Цветаева М. Избранные произведения*. Минск : Маст. літ., 1984. С. 254–255.
12. Читачі газет. *Цветаєва Марина. Вибране. Вірші, поеми, драма / у перекладах Валерії Богуславської*. Київ, 2002. С. 95–96.
13. Чуковский К. Онегин на чужбине / публикация и послесловие Е. Чуковской. *Дружба народов*. 1988. № 4. С. 246–258.
14. Чытачы газет. *Цвятаева М. Дзве песні. Лірыка / пер. з руск. мовы В. Аколовой*. Мінск : Польша, 1994. С. 160–161.

15. Bednarczyk A. O niektórych przekształceniach asocjyjnych (na przykładzie wierszy Mariny Cwietajevej w tłumaczeniu Joanny Salamon). *Cmu.* № 1. С. 299–309. URL: dpspace.uni.lodz.pl/>xmłac>handle.
16. Čtenáři novin. Lichý střevíc. Marina Cvetajevová (z ruštiny přelož. Hana Vrbová, editor a autor doslova Zd. Mathauser). Praha : Melantrich, 1996. S. 254–255.

Zaichenko N., Palamarchuk O. Zaichenko N., Palamarchuk O. In search of equivalents: a comparative analysis of Marina Tsvetaeva's poetry translations in closely related languages

Summary. The article is devoted to the analysis of linguistic deviations in translations of Marina Tsvetaeva's poem "Readers of newspapers" into Belarusian (V. Okolova), Ukrainian (V. Bohuslavskaya) and Czech (H. Vrbova) languages. Linguistic deviations, as the main translation strategy, have been analyzed in several aspects: a) in terms of interlingual (system-structural) and intercultural correlation of closely related languages; b) in the context of their correspondence to the individual author's style of M. Tsvetaeva and peculiarities of their manifestation at the superficial and deep textual levels; c) and finally, taking into account the interpretative completeness of understanding of each translator of the author's idea and the motivation of his

own choice of linguistic means of its implementation in the text of the translation. It is stated that the linguistic deviations revealed at the lexico-semantic, word-forming and grammatical levels are inevitable and objectively determined by specific features of Tsvetaeva poetics, in particular, by a) the semantic multilayer of key (visual and occasional texts); b) abandoning automatism and language standard in favor of expressive form and word formation; c) rethinking logical and linguistic connections in word combinations. The results of the comparative analysis suggest that the individual choice of different types of transformations by each of the translators – from substitution to their own image – in most cases seems appropriate and motivated. At the same time, the facts of incomplete or incorrect interpretation of the visual meanings of the lexemes or their implicit meanings, and the hidden intertextuality were revealed. It turns out that a competent factor in the reproduction of the artistic and figurative structure of the original poem is manifested in different ways by the authors of the translation – the creators of their own poetry. This aspect, however, needs some coverage and is promising, especially internally in one of the related languages.

Key words: M. Tsvetaeva, poetic translation, closely related languages, comparative analysis, individual-author style, occasionalisms, linguistic deviations, translation transformations.